

BUITEN

6^E JAARGANG N^O. 38.

ZATERDAG 21 SEPTEMBER 1912.

Foto Aug. F. W. Vogt.

GEZICHT OP HET DORP NEDERHORST-DEN-BERG MET DE ROOMSCH-KATHOLIEKE KERK,
VAN HET VOORMALIG INRIJHEK VAN DE NIEUWE VECHT AF.

INHOUD :

HEI, DOOR A. B. WIGMAN	BLZ. 448
OORLOG AAN DE BRUG, II, UIT HET ITALIAANSCH VAN GABRIELE D'ANNUNZIO	„ 449
ZOMERAVOND (GEDICHT), DOOR A. A. STOKER.	„ 449
NEDERHORST (- DEN-BERG), DOOR TOM SCHILPEROORT, GEÏLLUSTREED.	BLZ. 447 EN 450—453
EEN PRAATJE OVER VISSCHEN EN VISSCHERIJEN IN ONS LAND, DOOR X.	BLZ. 452
HET NATUURSCHOON OM AMSTERDAM, II, DOOR J. M. STERCK—PROOT, GEÏLLUSTREED.	BLZ. 454—457
DE GROOTE PLANTENKEURING DER NEDERL. MIJ VOOR TUINBOUW- EN PLANTKUNDE, OP 10 SEPT. L.L., TE AMSTERDAM GEHOUDEN, DOOR E. TH. W., GEÏLLUSTR.	„ 457
DE CAMELLIA	„ 458

Alle kopij ook die met illustraties, zoomede afzonderlijke illustraties (fotografieën, teekeningen, enz.), gelieve men te zenden aan de redactie, Rokin 74-76, Amsterdam. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk aitt blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvrage of een bestelling aan een adverteerder doet.

Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Stbl. No. 214.

Uitgave van SCHELTEMA & HOLKEMA'S, BOEKHANDEL
K. Groesbeek, & Paul Nijhoff -AMSTERDAM-

SINDS sneeuw de landen dekte, was ik niet meer op de hei geweest. Ik schaam me bijna het zoo onomwonden uit te spreken, want de heide is in ieder jaargetijde zoo schoon en vol bekoring dat ze mij onder de trouwe bezoekers telt. 's Winters, als de witte vlokken langzaam naar beneden dwarrelen, blijven hangen aan elken halm, neer dalen op iederen struik, kleven aan de berken, oversuikeren de dennen en bremboschjes en de geheele vlakte in een rein, mollig kleed hullen, wanneer de velden zoo schoon en aantrekkelijk zijn, in de besneeuwde dennen de meerkol krijscht, in de jonge berken goudvinken lokken en in de sparren 't montere meezenvolk scharrelt; in den herfst, wanneer de schoone najaarskleuren 't oog verkwikken, de jager over 't land gaat en houthakkers met vroolijk gezang hun werk begeleiden, als de ganzen beginnen te trekken en troepen gevederde reizigers uit Noordelijke streken een wijle toeven op 't groote, wijde veld, waar geen vijand hen ongezien kan naderen; in 't voorjaar, als de hei zich tooit met donker, de berken met frisch lichtgroen, de korhoenders trommelen en baltsen, de wulpen voor dag en dauw jubelen boven de vlakte, de hazen en konijnen reeds voor hun nakomelingschap zorgen, en het wollegras zijn witte, wapperende pluimpjes laat zweven in den frisschen lentewind, dan is de tijd gekomen, dat de heele hei lustig en vroolijk is, dan jodelt de heideleeuwerik zonder ophouden in den blauwen aether, beginnen de tapuiten hun nest in gereedheid te brengen, zitten de kieviten reeds op 't volle legsel, en snort tegen den avond de nachtzwaluw zijn eigenaardig gezang weer voor 't eerst sinds langen tijd langs den rand en boven de zandwegen....

Doch geen van deze drie tijden is zoo mooi als de zomer, de dagen, dat de heide in bloei staat. Dan is het de moeite waard, haar te bezoeken, en zich in de groote pracht te verlustigen. 't Is langzamerhand mode geworden, vooral bij de stadsmenschen, in de laatste veertien dagen van Augustus naar de hei te gaan, en zich in al het moois te verheugen en te vermeeën. Ziet ze dan 's avonds terugkeeren, bloeiende bossen aan de fiets gebonden, puilend uit citybags en mandjes, hangend aan over-den-rug-gedragen wandelstokken en parapluïes, versierd het kinderwagentje en den hoed met de paarse bloemen. 't Gaat je in 't eerst aan 't hart, dat weghalen der fraaie, wilde planten, die in hun natuurlijke omgeving zooveel beter tot hun recht komen, dan in een vaas op 'n bovenhuis of in 'n Keulsch potje op de verandatafel van 't pension, maar als je dan bedenkt, hoeveel menschen er anders niet van zouden kunnen profiteren, dan berust je al spoedig in de plundering, vooral, omdat er zoo bijzonder veel hei is, dat een dergelijke vermindering niet of nauwelijks waar-

neembaar is. Ondernemende lui hier op de Veluwe gaan zelfs nog verder, en verzenden, tegen ontvangst van postwissel à zooveel, 'n doos bloeiende calluna. 'k Wed, dat ze nog heel wat te doen krijgen, want vooral dezen zomer is de hei buitengewoon sterk in bloei. 't Is nu een lust, er 'n zonnigen nazomermiddag te toeven. Wie niets aan de hei vinden, die haar een-

Er zijn menschen, die niets aan de hei vinden, die haar een-
tonig, effen en vlak noemen. Ik geloof, dat zulken de hei niet
kennen, want anders zouden ze ongetwijfeld niet zoo spreken.
Zooals ik aan 't begin zei, was ik in maanden niet op de hei
geweest. Daaraan hadden allerlei omstandigheden schuld, die ik u
liever wil besparen. Maar toen ik hoorde, dat ze dit jaar mooier was
dan in den vóór- en vóórvorigen herfst, toen ben ik er onver-
wilt op uitgegaan, en 'n dag de hei ingetrokken. Niet de groote
vlakten, waar dag-in dag-uit de schapen loopen, en de struiken
te kort gehouden worden, neen, ik ben de smalle wegen gegaan,
door weinigen betreden, die leiden naar veldjes tusschen de
donkere dennen, waar de boschjes calluna hoog en ongebreideld
opschieten sinds jaar en dag, waar ze hun bloeiende paarse en
rose bloemtakken opsteken tot aan uw middel, en de lucht be-
zwangerd is met een heerlijken, balsamieken geur.

zwangerd is met een heerlijken balsamenen geur.
Vogelzang was er niet veel meer, want de stille tijd van 't jaar is gekomen met de eerste Augustusdagen, wanneer voor de menschen juist de drukke logeerweken beginnen. Toch was er leven en beweging genoeg rondom. Hommels, vlyndertjes en libellen zoemen tusschen 't hout, en in ieder kelkje van de heil bloemen zit een nijvere bij, en puurt den nectar uit de rijke bron. Ik denk, dat de bijen het, op deze plaats althans, dit jaar goed hebben. Prachtig beschut tegen wind en regen door de dennen, hebben de dieren minder te lijden van koude en nattigheid dan hare zusters op de vlakke Vefuwsche hei. De postambtenaar, die daar zijn immen heeft staan, verweg, tusschen 't jachthuis en het heidedorpje, laagde tenminste steen en been toen hij er Zondag een bezoek had gebracht. Niet alleen was er niets gewonnen, maar de diertjes waren alvast aan den voorraad in den korf begonnen, zoodat er achteruitgang viel waar te nemen. Die postman is dit jaar pas aan de inkerij begonnen, en moet nu alweer dadelijk de schaduwzijde van zijn liefhebberij leeren kennen. Als 't niet heel spoedig beter wordt, is de kans voor van 't jaar weer glad verkeken, en zal er dezen herfst weer verbazend veel moeten worden bijgevoederd. Tien-duizenden kilo's gedenatueerde en accijnsvrije suiker, voor bijenvoeder bestemd, liggen bij onzen bijenteeltleeraar opgetast, om weldra heinde en ver in den lande aan de imkers te worden toegezonden.

De bijen op mijn plaatsje hebben toch nog heel wat kunnen doen. Dichtbij en verder af, overal hooge, flinke struiken bloeiende he, heerlijk beschermt door 't geboomte rondom. Drie of vier kasten stonden er, en de bewoners waren druk in de weer.

Wat is 't weer nu heel anders dan verleden jaar! Toen gloeiend heete dagen, de grond barstend van de hitte, de hei uitgedroogd en uitgemergeld tot in 't uiterste takje en wortelpuntje. Nu nat en winderig weer, zoodat de insecten binnenshuis moeten blijven, terwijl degenen, die er zich uit wagen, groote kans loopen door 'n plotselinge slagbui te worden overvallen, en ellendig ten onder gaan. Hoevele duizenden bijen zouden zoo wel te pas komen?

Zulke dingen zat ik daar in de bloeiende hei onder de hazelaars, vol met gezonde vruchten, te bedenken. Wat bloeit ze prachtig dit jaar! Er is geen struik, die niet met honderden bloempjes prijkt, en in alle nuances kunt ge ze vinden, van roodbruin, tot rood, rose, paars en wit toe. De laatste is 't zeldzaamst en wordt maar heel weinig aangetroffen. Als ge ze vindt, moet ge 't niet rondbazuinen, want dan zoudt ge van uw rariteit niet veel plezier beleven. Men zegt, dat 't ook geluk aanbrengt, net als 't vinden van witte thijm. Die is anders ook paarsrood, en ze zijn hier genoeg te vinden. Wat riekt zoo'n plant heerlijk, vooral in combinatie met den zoeten heihonig. Ge moet eens opletten, of ge gedrongen of hoogee vorm van de thijm kunt vinden. Soms worden ze zelfs als twee soorten beschouwd, maar het schijnt, dat 't toch één pot nat is.

Hier staat nog bloeiende dophei; die is anders voor 't grootste gedeelte uitgebloeid als calluna begint. Wat 'n leuke rose urntjes op hooge steeltjes, niet waar?

Heivlindertjes dansen boven de bloemen; tegen de lucht steken ze duidelijk genoeg af, maar tracht er eens een op den grond te vinden? 't Zal niet licht gelukken, want buitengemeen natuurlijk komen zijn grijsgrauwe vleugels overeen met de kleur van de kale heiplekjes. Als ge ze tracht te vangen, is zoo'n plekje steeds hun toevlucht.

De geitenmelker, die hier huist, heeft ook zulke mooie beschermingskleuren, en als hij niet zenuwachtig wordt, maar rustig blijft zitten op z'n lagen dennetak, loopt ge hem gewis voorbij.

Rrrts.... wat was dat? 'n Hagedis, daar, bij de brem. Kijk hij zich eens lekker voelen in 't zonnetje. Ginds zit er nog een, 'n bruine; 't is nu echt behaaglijk voor die koudbloedige beesten. Gisteren, eergisteren, ja, ongeveer de heele week regen en wind, en nu die heerlijke zonneschijn, 's menschen hart gaat open bij 't genieten van al 't moois rondom. Ik heb lust om te zingen, maar weet me toch te bedwingen; dichtbij woont de boschwachter, en die zou zeker groote oogen opzetten.

Gelia, non cantat!

't Zou misschien ook in 't geheel niet klinken hier in de

schoone natuur. De pension-menschen, die over den grintweg naar huis gaan, schijnen er minder om te geven, ze zingen tenminste hun hoogste lied uit. Zulk volk verjaagt meer, dan het ziet. Wat heb ik nu al veel waargenomen op dezen dag. Konijntjes vertoonen zich telkens, de groene specht, die in den kerseboom van den jachttopziener nestelt, kwam hier al vijfmaal voorbij, 'n eekhoortje doet zich in de hazelnotenstruik te goed, roodgele mos- en steenhommels zweven en brommen van bloem tot bloem, een hazelworm schuifelde voorzichtig door de hei, en boven de paarse zee van bloemen zweven den geheelen dag de meest verschillende vliegjes, muggen, hommels, bijen, haften, libellen, vliedertjes, wespen, etcetera.

Een eindje verderop schittert een witte zandplek in de zon. Daar zit de boosaardige mierenleeuw in zijn hol, en wacht op prooi. Kleine zwarte miertjes wandelen af en aan, vlak langs den verradelijken vijand. 't Kan niet lang meer duren, of er loopt er een zijn eigen verderf tegemoet. . . . Pats, daar ligt hij erin. Nu kan hij ook met Wilhelm Busch zingen: „Und hinderlich, wie überall, ist hier der eigne Todesfall. . . .”

Gaarne zou ik nog langer hier blijven, maar ik heb al m'n tijd nodig, wil ik 't trammetje nog halen. Langs den heirand gaat 't nu huiswaarts. Heerlijk riekt de hei, en rechts strekt zich de schoone paarse vlakte in wijde golvingen ver uit. Ginds vervloeit alles tot één lichtpaarse zee, gebroken door 't ernstige dennen- en 't vroolijke berkengroen, maar dichtbij is alles afzonderlijk te herkennen. Wolfsklauwen, potentilla's, drosera, thym, jasionen, en hoe ze allen mogen heeten, vertoonen zich in bonte verscheidenheid langs den weg.

Met den scheper, die zijn dieren juist ter kooi heeft gebracht, vervolg ik mijn weg. 't Is al een oude man en de hei is hem lief geworden. Daarom kan hij 't slecht hebben, dat tegenwoordig zooveel stadsvolk zijn domein overstroomt, en om hem spoedig weer in zijn humeur te krijgen, vraag ik hem naar weerprofetieën, want ik weet, dat hij daarin een baas is, en er gaarne over vertelt.

En dan verhaalt hij me, hoe, als de groene specht lacht, er regen op til is, wanneer de groene kikvorschen op 't land zitten, houden we 't tegenwoordige weer, willen de bijen niet vliegen, dan wordt het tijd 't hooi binnen te halen, wanneer de schapen meer gras dan heide eten, komt er regen. 't Zekerste kun je echter op de heispinnetjes vertrouwen, zooals die weven, zoo wordt het. Ook weet hij naar gelang van 't zaadzetten der hei te vertellen, of de komende winter streng of zacht zal zijn.

Zoo kan men op de hei altijd wat leeren, meer, dan van een in 't wilde afgerukte bouquet, en wanneer ge van uw zomervacantie terugkeert, armer van geest dan toen gij gingt, hebt ge dit geheel aan uw zelf te wijten, en kunt ge berouwvol tot uzelf zeggen: Mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa — — — Neem u dan voor, 'n volgend jaar meer te profiteren.

Wageningen, 25 Augustus.

A. B. WIGMAN.

Uit het Italiaansch van Gabriele d'Annunzio.

ZOO bleef het in de gemoederen gisten. Op de markt van Pescara kochten de boeren niets, en brachten er ook geene waren. De vijgen vielen overrijp van de boomen, en lagen op den grond te verrotten. De druiventrossen bleven onaangeroerd in de wingerdranken. Er werd 's nachts nooit meer gestolen: de dieven waren bang vergiftigde vruchten te plukken. Het zout, de eenige etenswaar, die men in de stad kocht, werd eerst als proef aan de honden en katten gegeven.

Op zekeren dag kwam de tijding dat in Napels een massa menschen aan de ziekte bezweken. En die naam Napels, de groote stad, veraf, waar *Giovanni senza paura* — Jan zonder vrees — vroeger fortuin had gemaakt, werkte krachtig op de verbeelding.

De tijd van den wijnoogst was gekomen. Maar aangezien de Lombardische kooplui buitenlandse druiven kochten en ze naar de noordelijke streken zonden om er kunstwijn van te maken, was er niet veel vroolijkheid bij den wijnbouw: klein was het aantal beenen die in de kuipen dansten; weinige waren de vrouwen-kelen die er bij zongen.

Maar toen de oogst was afgeloopen, toen er geen vruchten meer aan de boomen hingen, begon de angst, de kwaaddenkendheid te verminderen: de Regeering had niet meer zooveel gelegenheid tot verspreiden van vergif.

Weldadige regens vielen zwaar neer. De doorweekte grond werd geschikt voor het ploegen en het zaaien; de zachte voorjaarszon en de maan in het eerste kwartier werkten gunstig op het gezaaide.

Plotseling verspreidde zich het gerucht dat in Villareale, op den rechteroever van de rivier, drie vrouwen gestorven waren, allen nadat zij pap hadden gegeten, gekookt van in de stad gekocht deeg. Algemeene verontwaardiging; sterker nog dan te voren, omdat men zich al geheel veilig had gewaand.

„Zie je wel! de *heeren* hebben die dukaten nog willen binnenhalen. . . . Maar wij zullen er geen hinder van hebben, omdat er geen vruchten meer zijn, en naar Pescara behoeven wij niet te gaan”.

„'t Is een leelijke poets die ze ons willen bakken”.

„Ja wel; wouen ze ons soms dood maken? Dan vergissen ze zich, die lieve heeren. . . .”

„Waar kunnen ze nu het vergif in doen? Enkel in het deeg en in het zout. . . . Maar het deeg gebruiken wij niet, en het zout geven wij eerst aan de honden en katten te proeven. . . .”

„O, die leelijke schurken! Wat hebben wij, arme menschen hun gedaan, dat ze ons willen vergiftigen!”

Zoo begon men van alle zijden het Stadsbestuur en de Regeering te beschimpen en te verwenschen. In Pescara werden op eens drie, vier, vijf menschen door de ziekte aangetast. Tegen den avond kwam, tegelijk met de sterke uitdamping der rivier, een ontzettende vrees voor den dood; in alle huizen.

Overal menschen op weg naar het stadhuis, waar burgemeester, raadsleden en gendarmes verward dooreen liepen, trap op, trap af, allen luid pratend en tegenstrijdige bevelen gevend, onzeker hoe te handelen, waarheen te gaan. Natuurlijk werkte deze zenuwtoestand op de ingewanden. Wie daar iets voelde of meende te voelen, begon te beven en te klappertanden. Men keek elkaar angstig aan, liep snel weg, en sloot zich in zijn huis op. Overal bleef het avondeten onaangeroerd.

Later op den avond, toen de paniek wat bedaard was, begonnen de gendarmes op de hoeken der straten teer- en zwavelvuren aan te steken; de sterke reuk drong door in de verschrikte stad.

In den helderen maneschijn geleeke het, van verre gezien, of de kalefateraars aan de zeekust bij een vroolijk licht de kielen teerden.

*

Zoo deed in Pescara de Aziatische cholera haar intocht.

En het kwaad drong, den stroom volgend, door tot in het gehucht aan de zee: die opeenstapeling van lage hutjes waar de zeelui en enkele oude arbeiders wonen.

De aangetasten stierven bijna allen, omdat zij geen geneesmiddelen wilden nemen; daartoe waren zij noch door redeneering noch door op ondervinding gegronde feiten over te halen. Anisafine, een bultenaar, die aan de soldaten water met anijs verkocht, kneep, toen hij het glas met medicijnen zag, de lippen stijf op elkaar. Zelfs toen de dokter als proef de helft van den inhoud had leeggedronken, bleef hij weigerend het hoofd schudden.

„Zie je dan niet dat ik er ook van gedronken heb?” riep de dokter.

Anisafine lachte spotachtig.

„Jawel! Maar jelui rijken hebt geld om tegenvergif te betalen”. En kort daarna stierf hij.

Cianeline, een half idiote slager, deed hetzelfde. De dokter gooide hem de medicijnen tusschen de tanden door in den mond. Woedend spuwde de zieke alles uit; onder vloeken en razen tegen de omstanders gaf hij den geest.

Onder den indruk van het lijden der armen hadden enkele menschen vrienden een openbare keuken opgericht, die in den aanvang door het volk beschouwd werd als een laboratorium van vergiften. De bedelaars leden liever honger dan dat zij het vleesch aten dat daar gekookt werd. Een hunner, Corrópoli, dwaalde onophoudelijk om die keukens heen; met een veelsprekend gebaar zei hij dan tegen ieder die in de nabijheid kwam: „Mij zullen ze er niet in krijgen.”

Catalana uit Gissi was de eerste die haar vrees overwon. Aarzelend ging zij naar binnen, at en dronk voorzichtig; met kleine hapjes, in kleine teugen. Zich verkwikt voelend, glimlachte zij verwonderd, tevreden. Al de bedelaars wachtten haar op. En toen zij haar ongedeerd zag, stormden zij naar binnen; zij wilden ook eten en drinken.

De openbare keukens worden gehouden in een onoverdekt theater uit vroeger tijden. De ketels staan te koken op de plaats van het orkest, en liet tooneel is vol rook, waardoor heen men op den achtergrond de decoratie ziet, die een door maneschijn verlicht, feodaal kasteel voorstelt. In deze keukens komt tegen den middag de armoe uit de stad bijeen. Nog vóór het slaan van twaalfen beweegt zich in het parterre een veelkleurige verzameling van lompen, onder een schrikkelijk lawaai van rauwe, ruwe stemmen. Van tijd tot tijd ontdekt men een nieuwe figuur onder de van ouds bekende. Merkwaardig is vooral zekere Liberata Lotta, met het masker van een tachtigjarige Minerva. Een koninklijke houding, een strenge gelaatsuitdrukking; de haren draagt zij op het hoofd gestapeld als een aan de kruin vastgegroeide helm. Zij komt altijd met een kom van groen glas, die er geheimzinnig uitziet, en zit van de anderen afgezonderd, zonder spreken, geduldig wachtend totdat zij geroepen wordt.

(Wordt vervolgd).

Windgemijmer door de blaren,
Zacht geruisch vervult de lucht;
Halmen wiegen loom hun aren,
Als de wind nog even zucht.

Vogels in de stilte luistren,
Als het windje de aarde kust.
Tot ook zij door windes-fluistren
Stil in slaap weer zijn gesust.

A. A. STOKER.

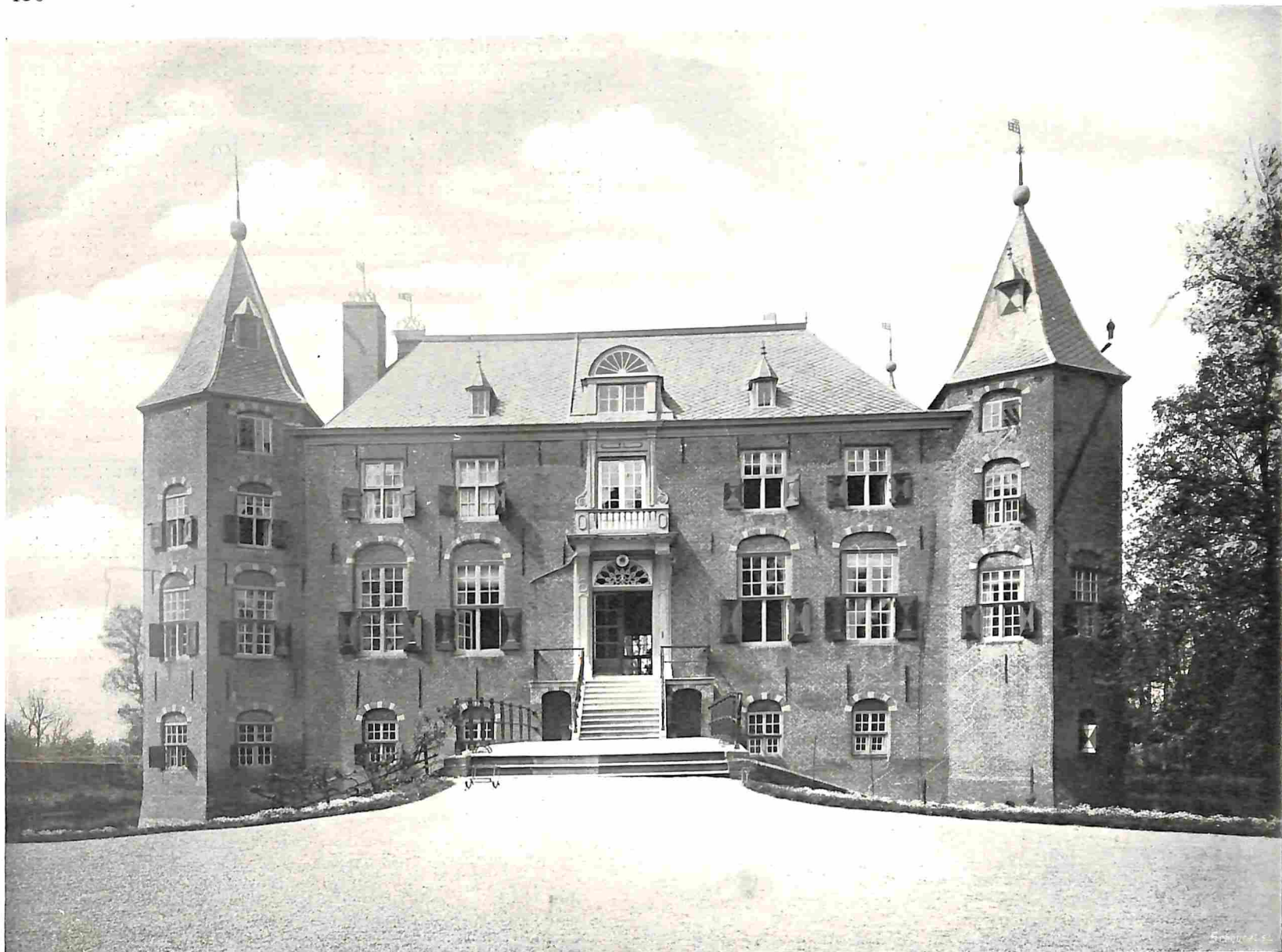

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET KASTEEL NEDERHORST. FRONT.

NEDERHORST (- DEN-BERG).

HET KASTEEL.

ALS zoo vele kasteelen, die in de middeleeuwen als bescherming der omgeving dienst deden, en de toevlucht der omwonenden waren bij naderend gevaar, moet ook dit slot worden beschouwd, door z'n oorspronkelijke ligging aan de Hollandsche grens in het gebied van het Sticht, een dier burchten te zijn geweest, welke de taak overgenomen hadden der vroegere volksweeren.

Er schijnen oorspronkelijk twee Horsten in het Utrechtsche bisdom te hebben bestaan, het eerste Hoogerhorst, door den bisschop van Utrecht in 1157 tegen de Gelderschen opgeworpen en later verwoest en dit, het tweede, Nederhorst genaamd en gebouwd bij de Vecht, waar de kerk, op 'n heuvel gebouwd, en het daaromheen verzezen dorp, de Bergh (eerst in veel lateren tijd Nederhorst-den-Berg) geheeten werd. Het kasteel heet in 1257 te zijn gesticht, de kerk nog vroeger. Vrijwel wordt voor den stichter van het slot Philips van Wassenaar gehouden. Daar echter deze in 1225 overleed, moet het jaar der stichting vermoedelijk nog 'n eeuw terug worden gezet, in ieder geval niet gesteld worden op 'n eeuw na de stichting van de Hoogerhorst, zooals vele geschiedschrijvers vermelden. Het was de zetel der heeren der Heerlijkheid Nederhorst, den Berg, Overmeer, Horstwaerde en Riethoven, en deze namen keren dan ook aanhoudend in de papieren, de Heerlijkheid betreffende, terug.

Ruim 'n eeuw na den dood van genoemden Heer Philips van Wassenaar, in ± 1350, komt het voor in het Leenregister der Stichtsche Leenen, waar Alfer van der Horst er mede beleend wordt, met al de omschrijvingen aangaande tienden enz, daarbij gebruikelijk. In 1467 erft diens zoon het, en in 1486 krijgt wederom eene Alfer van der Horst het goed in handen; ditmaal wordt het door zijnen voogd Gerbrandt van Heemskerken beheerd, zoodat deze spruit toen nog zeer jong schijnt te zijn geweest. Deze den 21en April 1536 overleden, gaat de Heerlijkheid op diens broeder Dirk over.

Wat jaren later, in ongeveer 1560, werd het eigendomsrecht van het goed door verschillende personen elkaar betwist, en — tout comme chez nous — waren belangrijke processen daar het gevolg van, die ongeveer acht jaar later eindigden, met de gerechterlijke uitspraak, dat Jonkheer Herman van Zuylen in het bezit gesteld werd van Nederhorst —, die daarvan gebruik maakte om het den 24en November 1579 aan Godert van Rhede tot Saesfeld

te verkoopen, welke bij z'n dood door z'n zoon Gerard den 26en April 1586 werd opgevolgd. Den in 1588 (30 Sept.) geborene Govert wederom zoon van dezen werd er in 1612 mede beleend, tot het ten leste door diens zoon Gerard van Rhede, Kannunnik ter Dom van Utrecht, overgedragen werd bij verkoop aan Adam van Lockhorst, Heer van Zuylen, Westbroek, enz.

Toen deze overleed, kwam bij testamentaire beschikking de Heerlijkheid aan Jonkvrouwe Anna Elizabeth van Rhede, die in 1665 met Hendrik Jacob van Tuyll van Serooskerke huwde en werd door dezen het goed aan hunnen schoonvader Jonkheer Gerard van Rhede opgedragen, na wiens overlijden het goed weer aan genoemde kinderen terugviel.

Veel meer dan deze respectievelijke erflatingen en verkoopen gebeurde er met het huis niet. Moge het vroeger in de tijden der eerste bezitters al eens als verdediging of bolwerk hebben gediend, hoewel daar niets van vermeld te vinden is, de latere jaren brachten het fiere huis weinig afwisseling en 'n betrekkelijk eentonig bestaan.

De erfgenamen dan weer van laatst genoemde bezitters wenschten zich van het Goed te ontdoen, doch daar zij er niet in slaagden een en ander na genoeg te verkoopen, werd het getransporteerd, den 6en Maart 1696 op Jonkheer Godard Willem van Tuyll van Serooskerke, van wien het tenslotte, na in het bezit van diens zoon nog te zijn geweest, in 1757, kwam aan Vrouwe D. van Tuyll van Serooskerke, Douarière G. W. van Hohendorf, die de Heerlijkheid verkocht aan Jonkheer Jan Arend Godard de Vos van Steenwijk tot Nijerwal, Drost van Vollenhove, enz, enz.

Na nog eenige malen verkocht te zijn geworden en respectievelijk daardoor in handen te zijn geraakt van den heer Joan Hope, (in 1774) van den heer Hendricus Rappardus (in 1803), voorheen predikant te Nederhorst den Berg en in de kerk aldaar ook begraafden, en van den heer Hans Hendrik van Haersma (in 1807) Warin, Ambachtsvrouw van Nederhorst-den-Berg. Horstwaerde, Overmeer en Riethoven, welke den 18 Nov. 1902 te Amsterdam stierf en de Heerlijkheid naliet aan den tegenwoordigen bezitter Baron van Lynden van Nederhorst, in wiens naam het tijdens diens minderjarigheid door zijn vader Mr. Dr. A. F. Baron van Lynden tot voor eenige jaren werd beheerd.

Tot zoover de geschiedenis, die, zooals ik reeds zeide, van weinig bewogens verhaalt.

Veel meer is de ligging belangwekkend, midden in de Vechtstreek aan de Rhedevaart — zoo genaamd naar de familie van Rhede, onder wiens beheer het kanaal werd gegraven — of Nieuwe Vecht, die, zoo ze ook al een gedeelte van den vroegeren oprijlaan voor zich vroeg en daardoor deze thans nog bestaanden ingang z'n oorspronkelijk karakter deed verliezen, toch in dien tijd 'n welvaart bracht aan het, te midden van hoog geboomte fraai gelegen huis en dorp, wyl ze voor de nauwe bochtige Vecht van den Hinderdam tot ver voorbij Nigtevecht een flink vaarwater in de plaats stelde, dat (hoewel nu door het Merwedekanaal ver overvleugeld), toen voor de scheepvaart eene verbetering mocht genoemd worden, en ook door toedoen van de tol en de brug, bij het dorp verzezen, het dorp ten voordeele was.

De ingang van het kasteel is thans dan ook aan de achterzijde van het dorp gelegen; en het sierlijke hek aan den vorigen ingang met de even fraaie ijzeren balustrade aan de Vaart, beiden uit het begin der achttiende eeuw dateerend, dient nog slechts als afsluiters aan de waterzijde, geliefkoosd plekje van vroegere bezitters wellicht, vanwaar zij rustig van het voorbij varen van de waterkoets van Utrecht naar Amsterdam of iets dergelijks, konden genieten.

En nu het kasteel zelf. * * * Dat er na de vele eeuwen van zijn bestaan wel een en ander innerlijk in den bouw moest veranderd worden wilde het nuttig en bruikbaar zijn niet alleen, maar ook aangenaam bewoonbaar volgens de door onzen tijd aan comfort gestelde eischen, spreekt van zelf. Vroeger moeten aan de linkerzijde van het voorname gebouw al eenige ingrijpende veranderingen plaats gehad hebben, duidelijk in den gevel op te merken, alhoewel de aard dier verbouwing niet geheel is uit te maken. Ook in de achttiende eeuw is het huis inwendig verbouwd, een vaste brug verving toen onder meer de valbrug. De oorspronkelijke zakvorm van het dak en eenige vreemde muurresten die 'n portaal vormen op de eerste verdieping, doen veronderstellen, dat in den allereersten tijd ook dit kasteel een binnenplaats had, die wellicht wel met 'n kleine poort op 't water uitkwam; 'n deurtje en 'n zware muurvorming, thans in het gebouw zelf zouden nog vrij duidelijk op een en ander wijzen. In ieder geval blijft dit bij veronderstellingen, hoe waarschijnlijk dan ook, omdat op géén der teekeningen van 't oude slot, die thans nog bestaan, daaromtrent eenige zekerheid te verkrijgen is.

Thans echter is het vierkante gebouw met de fraaie hoektorens zoo eenvoudig, ruim en doelmatig mogelijk ingericht. De restauratie van het geheel werd aangevangen en tijdens de minderjarigheid van den tegenwoordigen bezitter geleid door Mr. Dr. A. F. Baron van Lynden, kort na het overlijden van Jonkvrouwe Warin in 1902 en deze restauratie na zijn meerderjarigheidsverklaring door den bewoner van thans met energie doorgezet, die zooveel mogelijk gespaard heeft en alleen verruimd, vernieuwd, verfrist, in zekeren zin, heeft aan 't oude gebouw weer 'n geheel nieuw leven gegeven. Maar hoe noodig dit nieuwe leven was, moge blijken uit de werkzaamheden, welke op 't programma hebben gestaan.

Een der torens verzakte. Daartoe is de gracht leeggemaakt, de toren gestut, en 'n geheel nieuw fundament gelegd; het dak, dat 'n zakvorm had, is geheel vernieuwd, en eenvormig opgetrokken, wat echter niets aan het aspect van de buitenzijde van het gebouw afdoet; van de daardoor onder de kap verkregen

GOVERT VAN RHEDE.

ONDER HET BEHEER VAN ZIJN FAMILIE WERD DE RHEEDE-
VAART OF NIEUWE VECHT GEGRAVEN.

ruimte, werd o.a. gebruik gemaakt tot het plaatsen van brandkranen en -leiding naar de torens. Boven op het platte dak geniet men 'n prachtig vergezicht over den omtrek. Verder werden de plafonds uit de vertrekken gebroken en — wonderlijke wijze van restaureren uit vroegere tijden — op de meeste plaatsen vond men onder het uitgebroken plafond nog 'n tweede, van doek, soms nog 'n derde van dun hout, alvorens tot de balkenlaag te naderen. De stof en puin lagen op die lagen zoo dik, dat de werklieden bij iederen nieuwe poging en iedere nieuwe bres ijlings zoo'n vertrek moesten verlaten, en wolven grauw stof, massaal genoeg om voor de buitenwereld de gedachte aan 'n flinken binnenbrand op te roepen, door de vensters naar buiten sloegen. Thans zijn de kamers fris en hoog, alles licht geschilderd, wat ten goede komt aan de opgewekte toon, die het geheel beheerscht, en die den bezoeker weldadig aandoet.

Deze indruk van ruimte en licht, van breede rust en eenvoud, wordt door het geheele huis teruggevonden en de verdeling der verdiepingen, — die naar ik vernam — juist ieder elf vertrekken bevatten — draagt daartoe het hare bij. In het midden, na den vasten brug gepasseerd en den glazen deur te zijn binnengetreden, strekt zich op beide verdiepingen de gang uit, die het gebouw van voor- tot achtergevel middendoor deelt. Op de bovenste verdieping zijn de slaapkamer, de kamers voor de kinderen en verscheidene voor het dienstdoende personeel. In de verdieping vlak op het water, bevinden zich keukens, kelders, woning van den huismeester, kluis, etc. Een kleine deur met steiger komt op 't water uit. Naar men wil, hadden van hier uit vroeger de begrafenissen plaats. Links van den breeden gang, op de eerste verdieping, dus die welke met de ramen eveneens links van den ingang

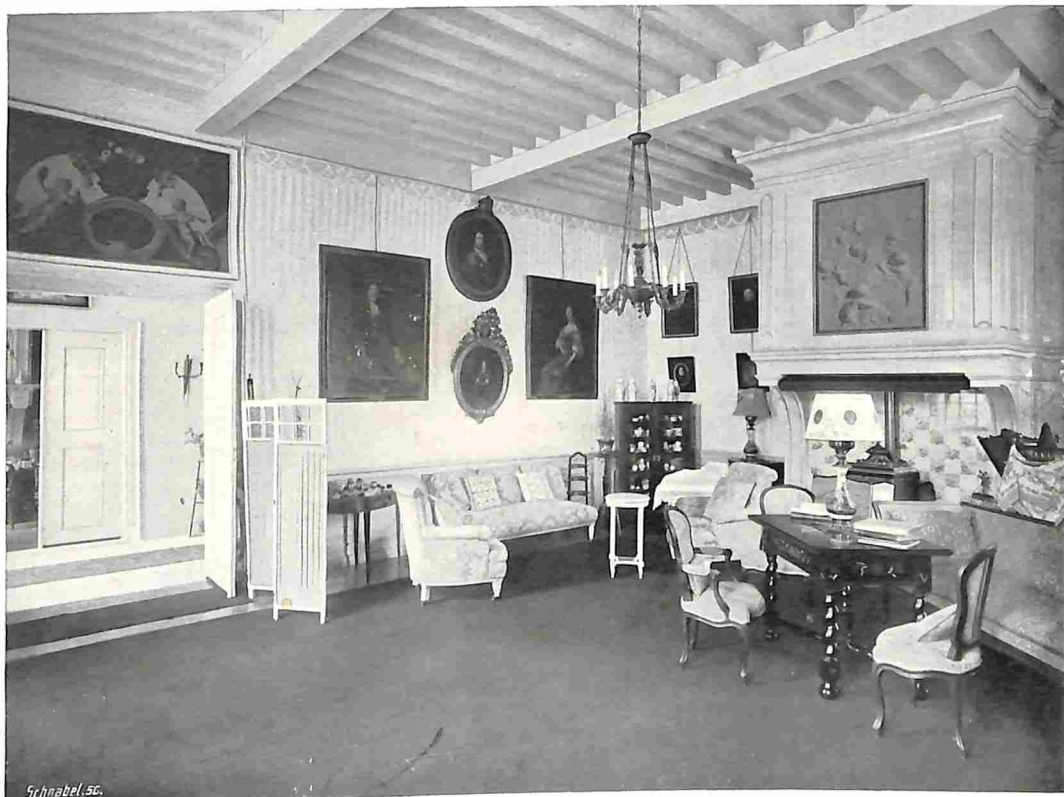
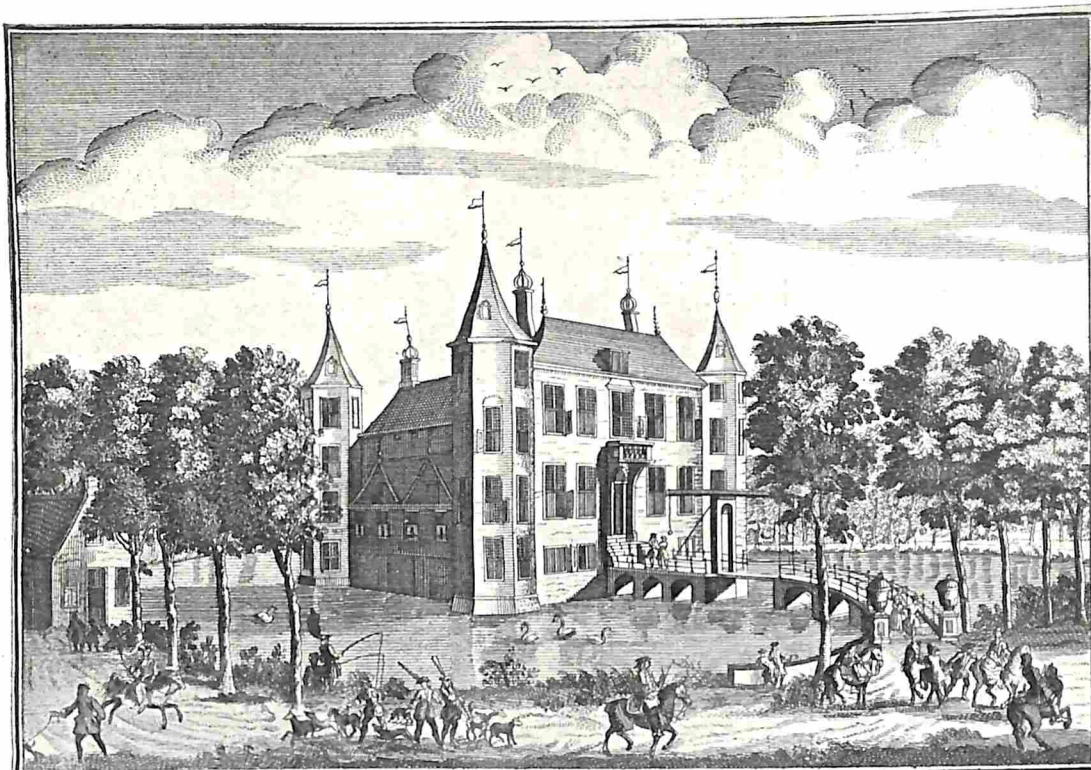

Foto Aug. F. W. Vogt.

HOEKJE VAN DE ZAAL IN HET KASTEEL NEDERHORST.

Het Huis NEDERHORST, van den H. Wellard Godard van Tuyl van Serooskerken

HET HUIS NEDERHORST IN HET BEGIN VAN DE ACHTTIENDE EEUW.
(MEN ZIET NOG DE OUDE OPHAALBRUG EN DE THANS VERDWENEN UITBOUW
AAN DE RECHTERZIJDE).

op de oprijlaan uitziet, ligt de werkkamer van den heer v. Lynden, met er achter de bijbehorende vertrekken, en verderop — ingebouwd — 'n trap naar de bovenverdieping, benevens eenige dienstvertrekken en ten slotte de eetkamer; rechts, de zaal, eveneens in de oprijlaan ziend en verschillende logeer-kamers. Maar al deze kamers, zoowel rechts als links, staan onderling, zoowel als met de gang in verbinding. Bovendien geven de kamers van den heer v. Lynden, de zaal, en de slaapkamers, die dus, welke gelegen zijn op de hoeken van het gebouw nog toegang tot de torenkamers, welke door hun vorm en inrichting tot de meest fraaie gedeelten van het interieur behooren. Bijzonder mag hierbij worden vermeld de zaal-toren, waarin 'n zeer fraaie spiegel stijl Louis XIV.

Wat het heele huis echter kenmerkt, en wat door de restauratie zoo fraai is gehandhaafd, dat zijn juist die dingen, welke bij onzen modernen huisbouw het meest over 't hoofd wordt gezien, n.l. de verhoudingen. De afmetingen der deuren en vensters, in verhouding van hoogte en breedte der kamers, de verdeeling der ruimte, en het binnenvallen van het licht; de breede deuren in de zware muren, geven 'n rustig-degelyken zeer voornamen indruk, die door de lange vensters met de kleine ruitjes wordt versterkt. Dat is 'n daad van groote erkentelijkheid tegenover de schoonheid van den oorspronkelijken bouw geweest, dat de heer van Lynden ook de vensters die voor het grootste gedeelte door groote ruiten zeer van hun karakter verloren hadden, allen weer heeft doen veranderen en deze geheel in het kader heeft doen herstellen, hetwelk oorspronkelijk het hunne was.

(Wordt vervolgd).

TOM SCHILPEROORT.

EEN PRAATJE OVER VISSCHEN EN VISSCHERIJEN IN ONS LAND.

INLEIDING.

In een reeks artikelen zal ik den lezers van dit weekblad het een en ander omtrent de visschen en visscherijen hier te lande mededeelen, om ze eenigszins op de hoogte te brengen van dezen belangrijken tak van nijverheid.

Allereerst eenige algemeene beschouwingen.

Volgens de wet met hare uitvoeringsmaatregelen (1 Juni 1911 in werking getreden) worden de visscherijen in drieën verdeeld n.m.l. zeevisscherij, kustvisscherij en binnenvisscherij. Onder de zeevisscherij wordt verstaan het visschen in de zee buiten de territoriale wateren; onder kustvisscherij het visschen in de territoriale wateren, de zeegaten, de open havens, den Dollart, de Lauwerzee, de Waddenzee, de Zuiderzee, de Zuidhollandsche en Zeeuwsche stroomen; en onder binnenvisscherij het visschen in de overige wateren des Rijks tot daar waar de kustvisscherij een aanvang neemt.

De grenzen tusschen de binnenvisscherij en de kustvisscherij zijn:

A. voor de wateren, die door sluizen of duikersluizen met wateren, waarin kustvisscherij wordt uitgeoefend, in gemeenschap staan: de waterkeering of, indien de sluis of duikersluis zoowel aan de zee als aan de landzijde water keert, de buitenste waterkeering.

B. voor de wateren, die in open gemeenschap staan met wateren,

waarin kustvisscherij wordt uitgeoefend:

1°. waar hoofden of leidammen aanwezig zijn: de lijn, gaande over de uiteinden daarvan;

2°. waar hoofden of leidammen ontbreken: de lijn, gaande over den mond ter plaatse waar deze de kustlijn, gerekend ter hoogte van gewoon hoogwater, snijdt;

behoudens dat voor de volgende wateren de grens is als volgt:

a. voor de Goot (in de provincie Overijssel): de lijn, gaande van den Noordelijken hoek der kade van den Nieuwen- en Veneritepolder onder de gemeente Genemuiden naar de daartegenoverstaande gedenknaald;

b. voor het Regterdiep (in de provincie Overijssel): de lijn, gaande van hoekpuntpaal No. CCCXCI R-der herziene rivierkaart (geplaatst in den Westelijken dijk van den polder het Raas onder de gemeente Kampen) naar de Oostelijke punt van de daartegenover liggende kade Noordoostwaarts van de Kattewaard;

c. voor het Scheur: de verlengde aslijn van de haven van Maassluis;

d. voor de Brielsche Nieuwe Maas: de lijn, gaande van den Zuidelijken veerhevel van Rozenburg naar de lantaarn aan den mond der Brielsche haven;

e. voor het Spui: de lijn, gaande van den Zuidwestelijken dijkhoek van den polder Oude Korendijk naar den Zuid-oostelijken dijkhoek van den polder Zuidland;

f. voor de Dordtsche Kil: de lijn, gaande van den lichtopstand op de punt van Willemsdorp haaks op den stroom;

g. voor het Hollandsch diep: de as van de spoorwegbrug aan den Moerdijk.

De hierboven genoemde grenzen zijn natuurlijk gemaakt met het oog op het uitvoeren der wet met hare uitvoeringsmaatregelen.

De wet en hare uitvoeringsmaatregelen, zijn, wat de binnenvisscherij betreft, voor het geheele land gelijk, zoodat de vroegere provinciale reglementen vervallen zijn. Alleen de bepalingen omtrent de maaswijdte van het netwerk, door de provinciale reglementen vastgesteld, blijven vier jaren, van het in werking treden der wet af, van kracht.

De wet kent voor de binnenvisscherij 33 verschillende soorten van visschen n.m.l. aal of paling; alvertje, baars, barbeel, beek-

Schnabel sc.

Foto Aug. F. W. Vogt.

DE ZAAL-TOREN MET DEN SPIEGEL LOUIS XIV.

forel, blankvoorn, bot, brasem, elft, fint, grondel, harder, houting, karper (alsmede gekweekt: edelkarper in drie variëteiten: lederkarper, schubkarper, spiegelkarper), kolblei, kroeskarper (alsmede gekweekt de variëteit: goudvisch), kwabaal, meerval, meun, pos, regenboogforel, rivierprik, ruischvoorn, serpel, sneep, snoek, snoekbaars, spiering, steur, winde (alsmede gekweekt de variëteit: goudwinde), zalm, zeeforel, zeelt. Verder kent de wet nog de schaaldieren: rivierkreeft, riviermossel.

Daar deze visschen door de wet erkend zijn, mogen ze volgens art. 20 der visscherijwet gepoot worden. Dit is niet het geval met de visschen, die niet door de wet genoemd worden; wel mogen deze echter gepoot worden in water, dat geen voor het doorlaten van visch geschikte verbinding met andere wateren bezit, mits er niet meer dan één rechthebbende op het vischrecht van dat water is. Verder mogen ze ook gepoot worden door de deelnemer aan onderzoekingen. Mocht het soms gewenscht zijn de één of andere visch, die niet door de wet erkend is, in de Nederlandsche wateren uit te zetten, dan moet daarvoor toestemming van den Minister verkregen worden.

Behalve de hierboven genoemde visschen, bevinden zich in de binnenvisscherijwateren nog ± 7 verschillende soorten, die dus niet gepoot mogen worden n.m.l. het bittervoortje, de donderaal of weeraal, kleine modderkruiper, langbaardige modderkruiper, ellerling, rivierdonderpad en stekelbaarsje.

Dus alles bij elkaar genomen, zwemmen er in ons land ± 40 verschillende soorten van visschen rond.

Naar hun geraamte worden de visschen in twee hoofdsorten verdeeld: 1 Beenvisschen; 2 Kraakbeenvisschen. Tot de eersten behooren de meeste visschen.

De Beenvisschen kunnen weer verdeeld worden in:

1. Stekelvinnigen; de tot deze soort behorende visschen hebben vinnen met stekels.

2. Weekvinnigen.

Tot de stekelvinnigen worden gerekend de volgende familiën:

a. de familie baarzen. Deze hebben de buikvinnen onder de borstvinnen. Hiertoe behooren: de baars, de pos, de snoekbaars.

b. de familie donderpadden; de buikvinnen staan voor de borstvinnen, meer aan de keel. Tot deze familie behoort de rivierdonderpad.

c. de familie harders; de buikvinnen iets achter de borstvinnen; hiertoe behoort de harder.

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET KASTEEL VAN RECHTS-ACHTER GEZIEN.

d. de familie stekelbaarsjes. Deze hebben in plaats van buikvinnen stekels; hiertoe behooren: het driedoornig stekeltje, het negendoornig stekeltje.

Tot de weekvinnigen:

a. de familie haringen: de elft, de fint.

b. de familie karpers: het alvertje, de barbeel, het bittervoortje, de blankvoorn, de brasem, de donderaal of weeraal, de ellerling, de grondel, de karper (alsmede de lederkarper en de spiegelkarper), de kleine modderkruiper; de kolblei, de kroeskarper (alsmede het goudvischje), de langbaardige modderkruiper, de meun, de ruischvoorn, de serpel, de sneep, de winde, de zeelt.

c. de familie meervallen: de meerval.

d. de familie snoeken: de snoek.

e. de familie platvisschen: de bot.

f. de familie schelvisschen: de kwabaal.

g. de familie zalmen: de beekforel, de houting, de regenboogforel, de spiering, de zalm, de zeeforel.

h. de familie alen: de aal of de paling.

De familiën a tot en met d hebben alle de buikvinnen achter de borstvinnen; die van e en f hebben ze aan de keel, terwijl die van h geen buikvinnen heeft.

De familie zalmen hebben ook de buikvinnen achter de borstvinnen en tevens boven op den rug, dicht bij den staart, een vetvin. Sommige soorten van meervallen hebben ook zoo'n vetvin, b.v. de Amerikaanse dwergmeerval, die men hier in ons land nog al eens in een aquarium aantreft.

De meeste visschen in ons land zijn dus weekvinnige. De nog niet genoemde rivierprik en steur zijn de twee eenige visschen hier te lande, die tot de Kraakbeenvisschen behooren.

Alle visschen hebben meerdere vinnen; de staartvin dient in hoofdzaak voor de voortbeweging, terwijl de andere vinnen in hoofdzaak dienen voor het stijgen of dalen, of voor het wendend en in evenwicht houden. Het stijgen of dalen geschiedt ook, en wel voornamelijk, door de zwemblaas, die de meeste visschen bezitten. Ze zwemmen het liefst tegen den stroom.

Zooals men weet ademen de visschen niet, gelijk de zoogdieren, door longen, maar door kieuwen. Verder hebben ze ook slechts één hartkamer, zoodat het bloed minder snel stroomt, om welke reden ze koudbloedig zijn. Door middel van de kieuwen nu, wordt de lucht, die in het water is, er uitgehaald. De kieuwen zijn steeds vochtig en kunnen in het water niet verdrogen; komt de visch echter uit het water op het droge, dan kleven de kieuwen aan elkander, waardoor ze ongeschikt worden de zuurstof tot zich te nemen, zoodat de visch onherroepelijk sterft. Slechts eenige visschen, zooals paling en karper, die veel klevende vochtbestanddeelen afzonderen, kunnen het een poosje op het droge uithouden.

Het gezicht der visschen is verbaasd scherp; de oogen hebben geen oogleden en traanklieren; slechts een paar visschen maken hierop een uitzondering. De reukorganen zijn ook uitstekend ontwikkeld. De kleur van de huid is niet altijd hetzelfde; dit hangt, behalve van andere oorzaken, ook zeer veel af van de omgeving, waarin ze leven, n.l. of het water veenhoudend is, of wel kleibestanddeelen bevat.

Na de indeeling en de zeer korte algemeene beschouwing, in volgende nummers een praatje over verschillende visschen afzonderlijk.

X.

Foto Aug. F. W. Vogt.

NEDERHORST VAN DE PUBLIEKE WANDELPLAATS AF GEZIEN.

HET NATUURSCHOON OM AMSTERDAM.

II.

EEN groot deel der Amsterdammers gedraagt zich, alsof het natuurschoon rondom de stad met de eerste regendagen van October wordt opgeborgen om zoo tegen April eerst weer te voorschijn te worden gehaald, en juist de winter geeft ook zijn eigenaardige bekoring aan ons polderlandschap. Onwillekeurig denkt men dan het eerst aan de sneeuw als de groote winterdecorateur, die veel donkers door de tegenstelling van helder witte randen en vlakken zoo sterk vermooien kan, en inderdaad nooit ziet de zoogenaamde rommeligheid van onzen stadsrand er aantrekkelijker uit.

Sneeuw en rijp in het Vondelpark lokken, en met reden, ieder jaar meer bewonderaars; maar aan den Amstelveenscheweg toovert de sneeuw in horizon en voorgrond weer met heel andere schoonheden, en veel verder is dat toch niet, terwijl het fijn-wazige van sneeuwige luchten daar aan de wegen, de weiden en het gezicht op de stad iets geheel eigen moois geeft.

Maar bij het eigenaardig winterschoon van ons landschap dachten wij eigenlijk aan iets anders, en wel aan de doorschijnende egale belichting, die dan nog veel meer dan 's zomers alles doet opgaan in een stemmingsvol geheel; terwijl het ononderbroken krachtige groen der bloemenloze weiden, het rood der pannendaken, de blauwe boezeroens der boeren dan haast nog pittiger afsteken dan in vollen zomertijd. 't Schoon van ons winterlandschap is als de schoonheid van etsen, de getande booglijnen der takken om de strakke boerderijlijnen steken dan zooveel klaarder af dan diezelfde boomen in den geheel omsluitenden zomerrijkdom. En met hun ijle vormen, hun uitvloeiende omtrekken en zacht donkere tinten tegen onze lichtend nevelige luchten geven boomen en struiken een niet geringe schoonheid aan ons winterlandschap. We denken hierbij in het bijzonder aan den Sloterweg; die mooie iepen uitgespreid over de zoo rustige boerderijen. En terwijl o. a. een Mauve juist zoo dikwijls de schoonheid van wintersche boomgroepen heeft vastgelegd, durven nog altijd vele stedelingen beweren, dat er toch 's winters aan de boomen *niets* aan is.

En wanneer is het eigenlijk winter, zouden we willen vragen. In Februari bijv.? Ja, dan hebben we ons pleidooi al dadelijk gewonnen, want zooals dit jaar op de toen bij uitstek sierlijke takken der bloeiende elzen, roodborstjes en meezen elkaar vlak voor de stad de eerste lentevreugde zaten toe te roepen, boden struiken en vogels samen aan vorm en kleur een schoonheid als we in den zomer te vergeefs zullen zoeken; want we kunnen onze zangvogeltjes eigenlijk in geen mooier omlijsting in de struiken zien zitten, dan in het allervroegste voorjaar: in den officieelen stadswinter.

Trouwens de winterrust alleen doet ons op zich zelf in het landschap buiten de stad al zoo weldadig aan. Beteekent toch niet *winter* voor menigen stedeling, achteruitgang in harmonisch zijn, in zielerust, in diepte van eigen leven. Dank zij de vele menschen en het vele menschenwerk en -bedrijf om ons heen, is de winter geworden tot één jacht van zaken en vermaken. Welnu, met gering tijdverlies en nog geringer moeite vinden Amsterdammers vlak om de stad, in de winterstilte van het polder-

landschap de kalmte, als ze onrustig zijn; sprekende bewogenheid, als ze voor het schoonste en hoogste in 't leven gevoelloos dreigden te worden.

Nu klagen wel velen, dat om Amsterdam het hout zoo schaarsch is, en inderdaad een stadswoud als de Haarlemmerhout is voor de natuurvrienden van die stad een onuitputtelijke bron van genot in alle seizoenen. Intusschen wel een eigenaardige speling van het lot, dat de Amsterdammers hun Vondelpark graag voor zoo'n bosch zouden willen ruilen, en dat de hoogste autoriteit over de Haarlemmerhout in vollen ernst met woorden en werken ijverig zijn best doet om van dat bosch een park te maken! Zoo schijnt ondankbaarheid tegenover de naaste omgeving wel algemeen ingeschapen, maar de klager is niemands vriend. Inderdaad is er misschien buiten het Vondelpark geen enkele boomgroep, die in het oog van een dendroloog meer is, dan wat voor een Springer de boomen op het Oosterkerkhof waren „een hoop oude rommel, alleen waard om te worden opgeruimd”, en toch is Amsterdams omgeving overrij aan juist de schilderachtigste der weideboomen, aan wilgen.

Ook hier noemen we dan allereerst Rembrandt, die in zijn landschappen door teekening en belichting met uiterst eenvoudige onderwerpen indrukwekkende grootsheid wist te geven. De wilgenboom nu was een van zijn lievelingsboomen, waaronder hij bv. den H. Hieronymus te schrijven zet, waaronder de H. Franciscus geknield ligt, een wilgentronk omlijst de vlucht naar Egypte, staat op het veld bij de verkondiging aan de schare van Bethlehem. En naast en na Rembrandt noemen we Guido Gezelle; hem, dien fijnproever van natuurschoon, zouden we wel haast den minstreel der wilgenboomen kunnen noemen. In verschillende van zijn zangen bezingt hij hun schoon. Als zoo eigenaardig woest 's winters aan de Slatuintjes de donkere, stram gestrekte takken op de ronde verweerde knoesten staan, zou Gezelle hier zingen (Rym-snoer, VI p. 27):

„Ze staan daar als gekoolzwart en
„met teekenen geprent
„al zwarte en zware staven op
„een eindloos pergament”.

Hoe krachtig omhoog streven aan zoo menigen slootkant de gave takken uit de ruige diepdoorgroefde basis omhoog als een haag van jonge krachtige armen, 't overoude, verweerde lichaam beschermend, of, zooals Gezelle dicht „jonge looten van een steenoud boomgebouw”; en als de sneeuw de tegenstellingen nog komt versterken, van het takkenvlechtsel elke bocht en iederen knop accentueert en de oude stammen als een stralende kroon geeft, zijn de wilgen zeker niet de minste onder de boomen, terwijl in vollen bladerdosch een wilg zich eigenlijk eerst op zijn schilderachtigst vertoont.

Behoort het ook niet juist tot het rechte gebruik van het leven, tot de ware levenskunst, het schijnbaar eenvoudige groot te zien en dat op te voeren tot hooger genot? Oefening voor die kunst geeft ons landschap overvloedig, en onze voorgangers zijn ook daarbij onze schilders geweest. Zij hebben immers zoo

vaak ons de poëzie bezongen van het gewone; aange-toond, dat, wat onbeduidend is in schijn, in wezen grootsch kan zijn, maar nog altijd geldt voor vele wandelaars Gezelle's:

O, 't ruischen van het ranke
riet,
hoe menig mensch aan-
schouwt u niet
en hoort uw zingend' har-
monij,
doch luistert niet en gaat
voorbij.

En hoeveel zuivere schoonheid kan niet een watertochtje rondom Amsterdam ons geven, want zooals we ons in een dal eerst werkelijk in een gebergte voelen, zoo kunnen we ook eigenlijk eerst recht over ons land oordeelen bij een watertochtje. Een goed teeken voor een herleving van onze volkskracht is het, dat we in onze eeuw weer veel algemeener zijn gaan varen. Zooals in de 17de eeuw de Amsterdammers 's zomersavonds den Amstel opvoeren of na een zwiertochtje over het open IJ met hun jachten lagen

Foto Bern. F. Eilers.

GEZICHT VAN DEN AMSTELVEENSCHEN WEG OP AMSTERDAM.

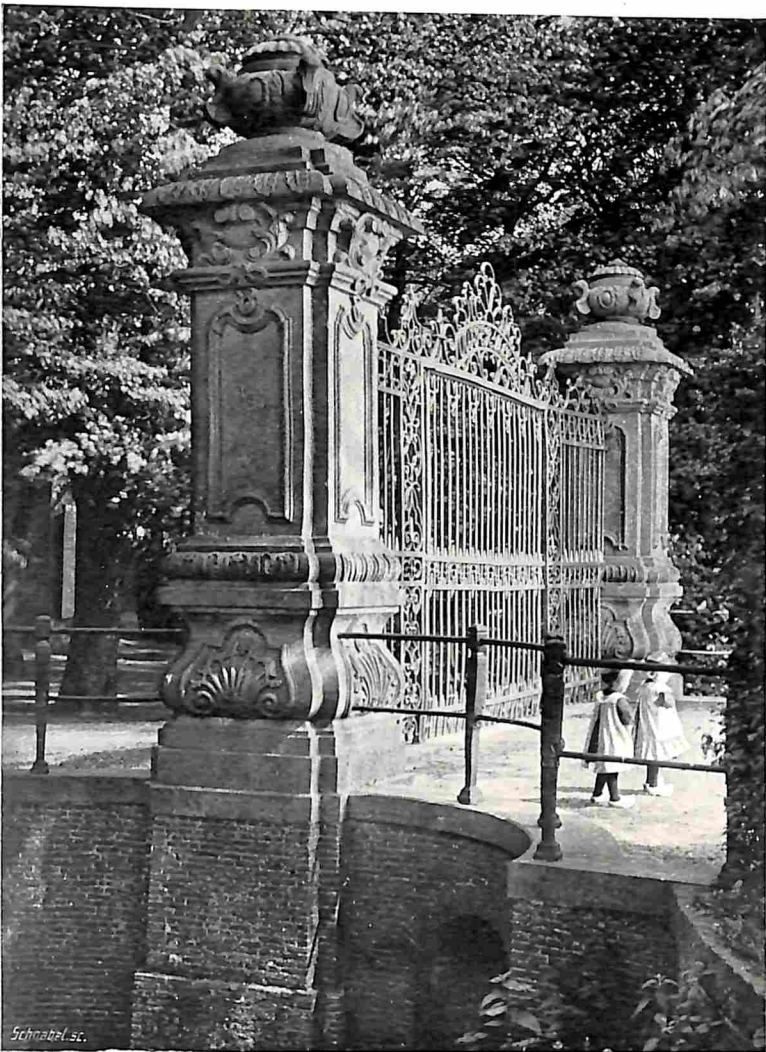

Foto Aug. F. W. Vogt.

HEK VAN HUIZE „OOSTERMEER” AAN DEN AMSTEL.

in het nu haast onbezochte aardige haventje van Buiksloot, zoo brengt nu menig een zijn vrije uren 's zomers in motor- of zeilboot door en vele nieuwe schoonheden zijn vooral ook om Amsterdam door de herleeft watersport als 't ware ontdekt.

Trouwens het schijnt ook al weer, dat men in het landschap het water een tijdlang gemist moet hebben om er het ware genot van te smaken; en toch trekt de vereeniging van land en water zelfs den oppervlakkigsten reiziger. IJverig wordt die combinatie gezocht in het buitenland, aan den Rijn, aan de Zwitsersche meren; maar ook de Amstel, het Gein en vele andere wateren rondom Amsterdam bieden ons die aantrekkelijke samenwerking en dat alles zelfs in bijzonder fijne spelingen van lijnen en kleuren, met zachte breede randen watergroen als sprekende overgang tusschen land en water. Juist eenvoudige landschapslijnen worden door weerspiegeld water zoo vermooid en verlevendigd: Een schilderij in een spiegel gezien, krijgt een helderder aanzien, zoo geeft ook een in 't water weerspiegeld landschap geen doode herhaling, maar een zelfs tekenachtiger beeld, als een versterkte weergave van het schoon.

De horizontale lijnen van het water mankeeren nooit en nergens in ons waterpasland, en juist die lijn vormt immers voor alle natuurschoon den weldadigsten grondtoon. Veel meer nog dan op Brocken en Rigi genoten wij van een zonsopgang op de plassen van Aalsmeer, toen het zonnegloren langzaam en als bij zachte breede schokken meer en meer kwam oplichten boven de strakke dijklijn van den polder, waar eindelijk de stralende zon zelf zoo statig uit omhoog kwam gerezen.

De toenemende zeilsport geeft op zichzelf een groote bekoring aan onze plassen, Zuiderzee en 't IJ, en veel meer dan een kwarteeuw geleden zien we de krachtige lijnen van gebolde en ge-

spannen zeilen oprijzen in de lijnenloze lucht en boven de fijne lichtrimpels van het water.

Wie 's zomers de op zichzelf aantrekkelijke avondwandeling maakt van Schellingwoude naar het schilderachtig gelegen visschersdorpje Durgerdam, geniet in het open IJ daar van vele kleine botters, roerloos voor anker liggend of in lichte zwaaien over 't water gaande, waarbij we levend voor ons zien, wat Jan Prins bezong in zijn bekende gedicht: „De schuiten zwieren af en aan”. *)

En waar we om Amsterdam ons oog over het land zelf laten gaan, zien we aan de randen der weilanden de molens bijzonder grootsch uitkomen, zelfs de kleinere uitslagmolens: krachtig van vorm, scherp van lijnen, warm van kleuren, uit de zware, stille rompen de langgerekte wieken reikend; zelfs in rust nog vol bewegelijkheid van lijnen. Maar hoe vaak biedt ons ook een eenvoudig oprijwegje, een doorkijkje in een boerderij, aan proportie en belichting onverwacht schoon en vooral de oudere boerderijtjes liggen soms als ware juweeltjes in de effen landerijen langs onze straatwegen.

Ja, de simpele opgave alleen al van de schoonheid, die elk wandelaar vinden kan in ons versmade polderland is een haast onuitputtelijk werk, maar zeer onvolledig zouden onze aanwijzingen toch zijn, wanneer wij verzuimden te vermelden de groote bekoring, die het vee aan onze weiden geeft. Wanneer b.v. op mooie zomerdagen de koeien zich verzamelen in de melkbochten, of aan de randen der buitenvelden het breedere water zoeken, zien we levend voor ons, wat W. Maris in het landschap het meeste geboid heeft, en bij avondbelichting doen hare forsche vormen en strak glanzende tinten ook weer zoo bijzonder mooi tegen het fijne en sappige weidegroen. Vaak komt ook het blinkende wit van eenden en ganzen, van een stillen ruig begroeiden slootkant een aantrekkelijk tafereeltje maken. Geen wonder, dat al die schoonheid van ons polderland zoovele schilders bij voortduring boeien blijft.

Maar het was niet alleen in Gezelle's dagen, dat „menig mensch” onder de wandelaars ongevoelig bleef voor de groote schoonheid, die van het eenvoudige in het landschap uit kan gaan”. Daarom verheugen we ons dat rondom Amsterdam ook echt romantisch schoon te genieten is, dat den minst gevoelige nog ontroert; want wij voor ons gelooven niet, dat iemand die op wandeling of boottocht den Boven-Amstel, de Angstel (zie „Buiten” 1 en 8 Juni) of last not least het Gein (zie „Buiten” 22 Juni) in schoonste zomerpracht heeft gezien, Amsterdam's omgeving nog arm aan natuurschoon zal noemen.

Waarom brengen wij onze gasten uit den vreemde zoo zelden in verrukking door een wandeling langs het Gein, dit waterlandsche dal van Tempe. Ja, het noodlot schijnt zelfs mee te helpen om de Amsterdammers juist voor dit schoone stuk van hun omstreken met blindheid te slaan: In „Naar Buiten” „Gids” in 1912 uitgegeven voor Amsterdammers bij de Uitg. Mij. „Naar Buiten”, voor het bepalen „van Daguitstapjes en Avondtochtjes” wordt het Gein zelfs niet genoemd, terwijl toch en de treinen naar Abcoude en de booten langs de Weespertrekvaart dit uitstapje even gemakkelijk als goedkoop maken. Zoo blijven, ondanks het groote reclamebord aan het station Abcoude: „Bezoekt Abcou en het schoone Gein”, de wandelaars schaarsch aan de boorden van dit intiem mooi watertje, van dit „aorig rivierke” aan de grens van Amstelland, dat zijn venig donkeren spiegel in een

Foto Bern. F. Eilers.

BIJ DEN SCHINKEL.

Foto Bern, F. Eilers.

DE SCHINKEL BIJ VORST.

aaneenschakeling van breede bochten doet slingeren tusschen een zeldzaam mooie combinatie van weidevlakken, struikgroepen en boomrijen. Vooral in Mei en Juni staan we hier telkens voor de volledigste kleurengamma's van het groen uit ons natuurschoon: achter de losse glimmende randen van waterleliebladen staan de lisschen met hun sappig lichtgroen strak omhoog, overwuid door het matte grijsgroen der waterwilgen en hoog boven dit alles uit het glanzende donker van krachtig uitgegroeide populieren. Twee groote forsche molens staan aan den rand van dit buitenwater ver genoeg van elkaar om elk op eigen schilderachtige wijze het perspectief der waterbochten af te sluiten. De rivierkronkels volgen aan weerszijden, waarlijk auto-vijandig smalle grintweggetjes en die smalle polderkaden, door de Geinbrug verbonden, geven elk op heen- en terugweg, niet alleen een telkens wisselenden blik over het water, maar ook teekenachtig mooie verschietsen over de uitgestrekte polderweiden.

Vlak langs de twee wegjes liggen kraaknette, welvarende boerderijen, waarvan het geglimmer door den temperenden invloed van dicht geboomte als het ware wordt aangepast aan het zachtglanzende geheel. Een paar koppels zwanen, ganzenkolonies met achter het gladde wit der ouden de donzig-gele groepjes der ganzenkikens, bevolken water en weiden van dezen landstrook, waar noch handel noch industrie het landelijk schoon hebben aangevreten.

't Is langs het Gein van het station Abcoude, helaas, slechts een kleine 1½ uur gaans tot de Geinbrug, waar de poëzie van ons „aorig rivierke” weer wijken moet voor de meer prozaïsche kultuuruitingen aan de Weespertrekvaart, maar daardoor is de afstand voor Amsterdammers juist groot genoeg om een morgen, middag of avond, daar van een kleine uitgave reuzen-inkomsten te verkrijgen.

We beschreven ook reeds even kort, welk een genot ons een zonsopgang gaf in Aalsmeer. De stoomboot, die 's avonds elken Zaterdag omstreeks middernacht van den Schinkel vertrekt om de vele Zondagsvisschers naar hun vischwater te brengen, opent voor alle Amsterdammers met even weinig moeite als kosten de gelegenheid voor veel en inderdaad bijzonder groot genot. Met genoegen reserveert de kapitein van de boot een rustig plekje aan boord, en zorgt, dat men bij aankomst een vertrowden Aalsmeerder met een roeiboetje vindt, die in den schemerlichten zomernacht de verbaasde Amsterdammers tusschen de met bloemen en struiken bedekte veldjes door de romantisch overgroeide vaartjes voert. Hier herdachten we Gezelle's

O, wilde en onvervalschte pracht
Der blommen langs de watergracht.

Door talloze vaarten en vaartjes van dit ware bloemen-Venetië, langs een wirwar van eilandjes en veenreepen bereikten we dan tegen zonsopgang de glorieijke pracht der plassen van Kleinen en Grooten Poel. Die wijde, alom kabbelende watervlakte, als een tintelende spiegel, omvat gehouden door de warmruige groene bochten der rietlanden en overal in dit open land het onbeperkte gezicht op een prachtig strakke hooge lucht als een reuzengewelf met aan de eene zij die steeds sterker, tintelend opstijgende roodgouden lichtgloed. Werkelijk, dit was ons superieur genot en aan schoonheids-emotie geeft een zomernacht in Aalsmeer minstens evenveel, zoo niet meer als vele drukbezochte toeristenstreken ver weg. —

Bij het neerschrijven van al het vorige kwam mij telkens onwillekeurig, als beschamend een woord van Balzac in de gedachte: „Dieu peut se passer d'avocat après avoir écrit ses titres sur

un brin d'herbe”. Maar een pleidooi voor 't natuurschoon om Amsterdam is toch werkelijk niet overbodig. Wel zoeken ook wij Nederlanders in de laatste jaren veel meer dan vroeger, de frissche lucht buiten onze steden, maar het gemakkelijk verkeer naar verafgelegen streken heeft aan de belangstelling voor 't natuurschoon, dat vlak bij ligt, geen goed gedaan, en zoo berooven wij meer dan onze voorouders ons zelf en anderen voortdurend van een genot, goedkoop alleen in dien zin, dat er weinig voor uit de beurs behoeft te worden gehaald, en waar de ontwikkelden voorgaan, volgen ook de minder bevoorrechten.

Nu 's winters eenmaal de wegen buiten Amsterdam onbezocht blijven, zien we telkens met smart duizenden door Kalverstraat en Nieuwendijk, ondanks grootendeels gesloten winkels, hun Zondagswandeling maken, terwijl ze toch het moois van elkaars kleeren even goed konden bespieden met winterschoon als achtergrond op een van onze fraaie buitenwegen.

Zeker, vele sociale omstandigheden hebben hier mede schuld, maar ook het onderwijs en de opvoeding gaan hier niet schuldeloos uit. Op school beginnen toch nog vrij algemeen de bewonderende schilderijen van landschap-

schoon bij de Riviera en de golf van Napels. Wat heb ik zelf als gevolg van beschrijvingen bij het aardrijkskundig onderwijs in mijn jonge jaren verlangd om Italie te zien: die „zilveren” Middellandsche Zee en de donkerblauwe Italiaansche meren. Nu heb ik ze gezien, meer dan eens, ze uren lang genoten bij middagstralen, bij nacht en avondlucht en toch..... ik zou er onze Noordzee en onze vaderlandsche plassen niet voor willen ruilen. Neen, noch diepblauw, noch hel zilver kan een echten Hollander op den duur in de natuur het hoogste lijken; hoe waardeert hij dan uit het Zuiden komend juist de heerlijke overgangen van tinten in onze eigen wateren, de teerheid van onze luchten, onze belichtingen buiten.

Trouwens wat anders dan het zeer bijzondere in ons landschap trekt zoovele fijnvoelenden naar ons eenvoudig schilderachtig landje? Helaas staan daartegenover nog altijd veel te veel verblinde Nederlanders, die alleen buiten onze grenzen het ware, boeiende natuurschoon zoeken. Het klonk helaas zoo welgemeend uit den mond van een „zeer ontwikkelde” moeder, die in Utrecht haar dochttertje naar den trein bracht voor haar eerste reisje buitenslands „Zeg, heb je je boek wel, voor dat eerste vervelende eind tot Emmerik?” Geen der medereizigers scheen het domdwaze van dit gezegde te proeven, en — wat erger was — het meisje heeft gelezen tot aan het grensstation!!

Tot eenzelfde soort verdwaasden behooren zij die wandelend alleen zien, wat er op en vlak langs den weg is, en toch zijn er zulke ook in Amsterdam, die b.v. in de Kalfjeslaan nooit het profiel van Amsterdam bewonderden, die van den Amstelveenschen weg uit nooit de Nieuwe Meer zagen schitteren en door een dergelijke kortzichtigheid de mooiste panorama's om onze stad verzuimen. En hoevele gezondheidswandelaars zijn er, die door hun doctoren tot wandelen gedwongen, loopen zonder stilstaan of omkijken, als was de omgeving van Amsterdam een soort tredmolen zonder uitzicht of bekooring.

We zouden al die minvermogenen op het gebied van natuurschoon wel met Ratzel willen toeroepen de spreuk van den grooten wijsgeer Alexander von Humboldt: „Die Natur jedes Winkels der Erde ist ein Abglanz des Ganzen”.

Zeker, we hebben niet allen de rijke fantasie van een Ruskin, wien een vervallen hut aan een verweerden berggroep herinnert, maar bijna elke overgroeide slootkant bijv. is van esthetisch standpunt het bekijken waard. Zoo kan elke wandeling buiten de stad een ware ontdekkingstocht worden — voor een schoonheidszoekende zijn, wat voor een botanicus de groeiplaats van een gezochte plantensoort is. Vaak zal hem dan daarbij een regel uit Van Deyssel's Frank Rozelaar in de gedachte komen: „de hemel weerspiegelt zich ook in een modderplas” en verbaasd zal hij staan over den rijkdom aan natuurschoon onmiddellijk om Amsterdam.

Niet dikwijls genoeg kunnen we ook de jeugd in contact brengen met den verfrisschenden wisselstroom tusschen het natuurschoon en den mensch. Ook hier geldt het: wie zijn blik beperkt, beperkt zijn gelukshorizon, zijn menschzijn. Niet alleen het werk van een kunstenaar, maar ook het hoofdwerk van ieder mensch: zijn leven, wordt arm en dor, als hij zich onttrekt aan de inwerking van de natuur, en terecht zegt Goethe, dat elke nieuwe ontroering door natuurschoon ook onzen smaak verbetert. Lazen we landschapschilder W. Roelofs, hoe hij door zijn moeder ons landschap had leeren waardeeren, doordat ze hem telkens weer de vele schoonheden er van aanwees. En zoo gemakkelijk is er toch een vrij uurtje, een vrije avond te vinden om onszelf en

onze kinderen gelukkig te maken door een gezamenlijke wandeling om de stad. En samen genietend van dit buiten zijn zullen we ondervinden, dat de zuivere eenvoud van *dit* natuurschoon misschien geen luide opgetogenheid wekt, maar dat we er veel opwekkende blijdschap kunnen vergaren.

Meer dan vroeger voert men de jeugd in de zomervacantie naar mooie natuurstreken, maar aan dat reizen kleeft heel vaak een der hoofdfouten bij de tegenwoordige opvoeding: gemis aan eenvoud. Juist door met jonge kinderen al vroeg naar het buitenland te gaan, kweeken we zoo licht geringschatting voor eigen omgeving, voeden we die fatale fout: de ook bij ons zoo inheemsche minachting voor het gewone, voor het alledaagsche, voor wat weinig kost.

De onderwijzenden aan M. U. L. O. scholen hooren en betreuren het weer ieder jaar, dat er al in Mei door de leerlingen tegen elkaar wordt opgebluft, hoe ver ieder wel weg zal trekken, en wat schaamt zich de leerling, die in of vlak bij de stad blijft; hij wordt om zoo te zeggen haast aan de algemeene verachting prijs gegeven. Ja, soms schijnen de preparatieven voor de zomerreis de heele familie al maanden te voren „immun” te maken voor het natuurschoon om Amsterdam, op een tijdstip dat er juist rondom onze stad zulke heerlijke middagen avondwandelingen te maken zijn. Het doet me altijd weer denken aan een Amerikaansche medereiziger, die vol verlangen naar de emotie van den Gotthardtunnel, voor den prachtig opstijgenden weg er heen geen oog had, 't was haar alles maar oponthoud voor 't hoofdmoment: den tunnel.

Gelukkig zien we het aantal bewonderaars van het eigenaardig landelijk schoon van onze lage landen, dank zij ook de steeds grooter wordende liefde voor de natuurstudie, aanmerkelijk toenemen, en wellicht behooren de meeste lezers van „Buiten” onder de reeds lang bekeerden; maar toch worden zooveel prachtige gelegenheden voor natuurgenoet door ons verzuimd. Hoe weinigen staan bijvoorbeeld, van avondbezoek naar huis gaande eens even rustig stil voor het beschouwen van een prachtig met sterren en planeten doortintelden hemel, en als 'swintersmiddags na vier uur ons in de Leidschestraat de gloed tegenglanst van den prachtigsten zonsondergang, is de Amstelveensche weg steeds leeg en zijn de lunchrooms steeds vol van ouders met kinderen. Wij denken dan vaak aan Th. Gautier, die klaagde, dat „in onze beschaving het gevoel voor 't ware schoone verloren gaat”.

Laat het van ons grootestadmenschen toch niet gezegd kunnen worden, dat de harde lijnen, de brutale reclames, de schelle kleuren van het kunstlicht om hen heen, hun oogen voor de *ware* schoonheid der natuur ongevoelig maken. Me dunkt, stedelingen worden juist uit honger naar het mooie de natuur ingejaagd, en gelukkig zij, die er niet alleen de schoonheidsontroering voelen, maar de uitwerking er van blijvend met zich meedragen, die als met fijn stofgoud er hun leven mee bestrooien, zoodat ze voor veel kleins en leelijks om zich heen ongevoelig, het ook anderen kunnen doen blijken, hoe ze sterker zijn geworden ook door het genot van het waarlijk schoone in eigen omgeving.

J. M. STERCK-PROOT.

^{*)} Zie „Tochten” uitg. Versluys 1911.

De groote Plantenkeuring der Nederl. Mij. voor Tuinbouw- en Plantkunde, op 10 Sept. 1.1. te Amsterdam gehouden.

PRACHTIGE CYCLAMEN.

OP bladz. 153 van den jaargang 1911 van „Buiten” hadden wij het genoegen het een en ander over de Perzische Cyclamen te kunnen mededeelen. Vrij uitvoerig bespraken wij toen de kultuur dezer planten, die lang niet gemakkelijk is, aangezien kleine vergissingen het geheele mislukken ten gevolge kunnen hebben. Dit neemt echter niet weg, dat er onder onze kweekers en tuinbazen mannen worden gevonden, die de kultuur dezer planten bij uitnemendheid verstaan en er exemplaren van weten te kweeken, waar het een lust is om naar te kijken. Een goed gekweekte Cyclamen moet in de eerste plaats mooie bladeren hebben, die donkergroen zijn, fraai met zilvergrijs geteekend. Zij moeten flink rechtop staan en mogen niet over de pot heenhangen, de bladstelen mogen vooral niet te lang gerekt zijn.

Boven dezen bladertooi behooren dan de bloemen flink uit te steken, geen enkele bloem mag tusschen de bladeren schuil gaan. Ook de bloemen moeten op stevige stelen staan, zij behooren flink van bouw te zijn en daardoor een mooie houding te hebben;

Foto Aug. F. W. Vogt.

WEG VAN „DE VINK” NAAR HET MERWEDEKANAAL.

vooral ook op de afmeting komt het aan, daar de bloemen groot en aan eenzelfde plant allen even groot moeten zijn.

Men ziet, dat er aan een goed gekweekte Cyclamen nogal hooge eischen worden gesteld.

Verschillende kweekers te Aalsmeer verstaan de kunst uitnemend om prachtige Cyclamen te kweeken. Zij, die destijds de Groote Bloemententoonstelling te Haarlem bezochten, hebben zich daar ten volle van kunnen overtuigen en ook op de laatst gehouden keuring der Maatschappij voor Tuinbouw was door den heer Alb. Maarse Czn. te Aalsmeer een twintigtal dezer planten ingezonden, die als voorbeelden van goede kultuur mogen genoemd worden en bloemen van $7\frac{1}{2}$ cM. lengte bezaten.

Tal van Aalsmeersche kweekers zijn er tegenwoordig, wier

Foto C. Steenbergh.

CYCLAMEN PERSICUM GIGANTEUM, DIE DEEL UITMAAKTE VAN DE MET ZILVER GEKROONDE INZENDING.

planten- en snijbloemenkulturen ver buiten onze grenzen een uitstekenden naam hebben. Steeds neemt dan ook de tuinbouw in dit bloeiende dorp in belangrijkheid toe en nu het aan het spoorwegnet verbonden is, zal het zeker een groot toekomst hebben.

E. TH. W.

DECORATIEVE DAHLIA'S.

Toen wij bij de voorgaande bespreking van enkele mooie planten, ingezonden op de Augustus-keuring der Ned. Maatschappij voor Truinbouw en Plantkunde de *Dahlia „Montblanc”* bespraken, deelden wij ook mede, dat het juist tien jaren geleden was, dat de eerste bloemen van dit nieuwe ras werden tentoongesteld.

Reeds toen mochten wij opmerken, dat er sinds dien, tal van prachtige verscheidenheden werden gewonnen. De eerste Pioen-Dahlia's hadden nog veel overeenkomst met de oude enkel bloemigen, zij waren echter aanmerkelijk grooter en vooral de straalbloemen muntten uit door afmeting en kleur.

Toen nu de kwekers er zich op gingen toeleggen om steeds mooiere bloemen van dit ras te winnen, kwamen zij gaandeweg in het bezit van bloemen, waarvan de buisbloemen steeds grooter werden, wat tengevolge had, dat langzamerhand meer en meer gevulde vormen ontstonden, die echter door sierlijkheid en kleur aanmerkelijk van de oude Dahlia-vormen verschilden. Hoe meer gevuld de bloemen echter werden, des te meer begonnen zij zich ook te onderscheiden van de oorspronkelijke Pioen-dahlia's en dit gaf enkele der voornaamste kwekers aanleiding deze gevulde Pioen-dahlia's onder den naam *Decoratieve-Dahlia's* in den handel te brengen.

De thans bestaande moeilijkheid is echter, dat er nog een aantal tusschenvormen bestaan, die door dezen tot de Pioen- en door genen tot de Decoratieve-Dahlia's worden gerekend.

Op de laatst gehouden keuring in Artis waren door den heer H. Hornsveld te Baarn, de oorspronkelijke winner van dit fraaie ras, een aantal nieuwe verscheidenheden ingezonden. Bijzonder trok de aandacht daarvan de variëteit „*America*” deze munt uit door haar prachtige vorm en krachtige bloemstelen, doch vooral door haar bijzonder fraaie kleur, donker steenrood, naar het hart in goudgeel overgaande.

Als een der fraaiste witte verscheidenheden, ter keuring aangeboden, werd ongetwijfeld beschouwd de „*Hortulanus Witte*”. Deze bloemen staan bijzonder sierlijk op haar krachtige stelen, zij zijn zeer mooi van vorm en smetteloos wit.

Onder de mooiste nieuwe vormen kunnen nog genoemd worden *Brittania* levendig paars, *Dream* zacht paars bruin, *Fraülein Budde* zacht paars met wit hart, alsmede *The Bride*, zuiver wit en *Maria Milette Selma* leverdig paars, welke beide laatsten door den heer G. Wouters te Nijkerk ter keuring werden aangeboden.

E. TH. W.

Foto C. Steenberghe.

DECORATIEVE DAHLIA'S AMERICA. HORTULANUS WITTE. BEKROOND MET CERTIFICAAT 1^e KLASSE.

Foto C. Steenberghe.

DECORATIEVE DAHLIA'S, BRITANIA. HORTULANUS WITTE. BEKROOND MET CERTIFICAAT 1^e KLASSE.

DE CAMELLIA.

FERDINAND VI van Spanje liep in een zijner vlagen van de overgeërfde zwaarmoedigheid, waaraan hij gestorven is, op zekeren dag der maand December van het jaar 1739 zijn slaapkamer, naast die der Koningin, in het koninklijk paleis te Madrid op en neer, toen Maria Theresia huppelend en lachend binnenkwam, met een bijzondere witte bloem in de hand. Zij bood die haren gemaal aan. „Een schoone bloem, maar zonder geur!” zeide deze, en tegelijk sloot hij haar, die hij hartstochtelijk liefhad, in zijn armen.

„Dat is de nieuwe bloem der Philippijnsche eilanden”, sprak de Koningin. De andere, die ik hier heb, is voor *Senora Rosales*, die de rol van Emilia in het treurspel *Cinna* zoo verrukkelijk speelt. Gij moet haar die bloem van avond in het *theatro del Principe* zelf overhandigen”.

De bloem, die de Koningin Maria Theresia bijna twee eeuwen geleden haar gemaal bracht, was de Camellia. Den avond te voren was een Jezuiet-zending bij de Koningin toegelaten om haar een heester aan te bieden met twee prachtige witte bloemen, dien hij van het eiland Luçon, het voornaamste der Philippijnsche eilanden, had meegebracht.

De heester was meer dan een meter lang, en stond in een vaas met paarlemoer ingelegd.

De Jezuiet, die de bringer van deze schoone bloem was, heette George Joseph *Camellus*. Naar hem werd de bloem *Camellia* genoemd. Stekjes van den Philippijnschen heester werden in de oranjariën van den tuin *Buen Retiro* te Madrid zorgvuldig gekweekt.

Hoewel in het laatst van 1739 in Spanje ingevoerd, bleef de heester van pater *Camellus* lang onbekend. De gelukkige bezitters van dien plantenschat wilden er volstrekt geen algemeene bekendheid aan geven. Zelfs Marie Antoinette telde die bloem niet onder de planten, waarmee zij de tuinen en oranjariën van Trianon versierde.

Eerst omstreeks 1799 werd de Camellia — die ten onrechte door het publiek *Camélia* wordt genoemd — in Frankrijk bekend; op het kasteel van Malmaison en onder de oogen van Joséphine, werd zij daar eerst ingevoerd. De toekomstige keizerin besteedde de grootste zorg aan de Camellia, en aan het kweken van die kostbare plant.

Tegenwoordig zijn er ook geurige Camellia's, door een Italiaansch tuinier na jarenlange proefnemingen geleverd. Alleen de bloemen van een lichtroode kleur zijn welriekend; aan de witte is volstrekt geen lucht. De geur is fijn en heeft eenige overeenkomst met de lucht van jonquilles.